

Zyta Boćwińska

Scenariusz zajęć bibliotecznych dla dzieci przedszkolnych oraz uczniów klas I–III szkoły podstawowej

Temat: Nimfy i strzygi, czyli podwodny świat Czarnej Hańczy.

Cele ogólne:

- rozbudzanie zainteresowań czytelniczych: promowanie literatury regionalnej i twórców związanych z Suwalszczyzną;
- rozwijanie wiedzy przyrodniczej i kulturowej: zapoznanie uczniów z ekosystemem rzeki Czarna Hańcza, jej fauną i florą oraz wierzeniami ludowymi związanymi z wodnym światem;
- rozbudzanie wyobraźni i kreatywności: inspirowanie uczniów do tworzenia rysunków na kamieniach na podstawie legendy związanej z istotami wodnymi;
- wzmacnianie kompetencji językowych i komunikacyjnych: rozwijanie umiejętności opowiadania, opisywania oraz aktywnego słuchania poprzez analizę opowieści i rozmowy o wodnym świecie;
- kształtowanie postaw ekologicznych: uwrażliwienie dzieci na potrzebę ochrony rzek i ich mieszkańców poprzez rozmowę o zagrożeniach dla środowiska wodnego i sposobach jego ochrony;
- pogłębianie więzi i pozytywnych relacji rówieśniczych: integrowanie zespołu klasowego, angażowanie uczniów w działania rozwijające umiejętność współpracy.

Cele szczegółowe zajęć:

Dziecko uczestniczące w zajęciach:

- zna podstawowe informacje o rzece Czarna Hańcza oraz jej faunie i florze;
- rozumie pojęcia związane z ekosystemem wodnym (np. rzeka, dopływ, flora, fauna, ochrona przyrody);
- poznaje wierszowaną legendę związaną z wodnymi stworzeniami;
- potrafi wskazać zagrożenia dla środowiska wodnego i sposoby jego ochrony;
- rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem;
- wyraża swoje wrażenia i emocje poprzez różne formy ekspresji (słowne, plastyczne);
- rozwija ciekawość świata i zainteresowanie przyrodą;
- rozumie potrzebę dbałości o środowisko naturalne i ochronę rzek;
- podejmuje zgodną współpracę w zespole.

Formy pracy: indywidualna, zespołowa.

Metody i techniki pracy:

- **słowne:** czytanie, rozmowa kierowana, praca z tekstem i ilustracjami, „burza mózgów”;
- **ogłądowe:** pokaz ilustracji, pokaz filmu na YouTube;
- **czynne:** kody QR, zabawa z elementami kodowania, zabawa dydaktyczna, niedokończone zdania, impresje plastyczne na kamieniach.

Środki dydaktyczne:

- karty narracyjno-obrazkowe „W Czarnej Hańczy” autorstwa Zbigniewa Tobolskiego z wodnymi ilustracjami Marty Taraszkiewicz, skrzynka do teatryku Kamishibai,
- fotografie z florą i fauną Czarnej Hańczy oraz śmieci, np. reklamówki, butelki PET itp.,
- karty z kodami QR,
- karty pracy z elementami kodowania.

Materiały: tablet, folia malarska, słoik z czystą wodą, kamienie, mazaki i farby akrylowe, laptop, rzutnik.

Adresaci: dzieci przedszkolne i uczniowie klas I–III szkoły podstawowej.

Miejsce: sala przedszkolna, klasa, czytelnia biblioteki.

Czas trwania: 45–60 minut.

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie do tematu.

Dzieci siadają w kręgu. Na środku nauczyciel umieszcza rozsypane kody QR, a w nich zaszyfrowane wyrazy związane z rzeką, np. kajak, namiot, łabędź, kaczka [załącznik nr 1](#). Na podstawie skojarzeń uczniowie zgadują, że chodzi o rzekę, a nauczyciel kieruje rozmowę na temat Czarnej Hańczy.

2. Rozmowa kierowana – co wiemy o rzekach?

Nauczyciel pyta uczniów: Jakie znacie rzeki w Polsce? Jakie zwierzęta i rośliny można spotkać w rzekach?

Następnie prosi dzieci o odkodowane ukrytych haseł:

https://www.canva.com/design/DAGhtRSpn6I/3tdsqHsh9qjpd9v-NncuTw/edit?utm_content=DAGhtRSpn6I&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Odkodowane obrazki utworzą nazwy: Czarna Hańcza, Niemen, Wigry.

Nauczyciel pyta: Czy słyszeliście o Czarnej Hańczy? (krótkie przedstawienie rzeki – gdzie się znajduje, jak wygląda).

Nauczyciel pokazuje dzieciom rzeki i jezioro [na mapie](#). Tłumaczy, że Czarna Hańcza jest dopływem Niemna i przepływa przez jezioro Wigry (można zaprezentować filmik na [YouTube](#)). Następnie informuje uczniów, że podczas zajęć poznają tajemnice wodnych istot zamieszkujących Czarną Hańczę – zarówno te prawdziwe, jak i te znane z legend.

3. Czytanie kart narracyjno-obrazkowych „W Czarnej Hańczy”.

Czytanie można zacząć od pukania w skrzynkę, słowami: Puk, Puk, Puk! Magiczna skrzynka się otwiera, w świat Czarnej Hańczy was zabiera!

Nauczyciel przedstawia wierszowaną opowieść o wodnych istotach żyjących w Czarnej Hańczy.

4. Flora i fauna Czarnej Hańczy:

– **rośliny rosnące nad Czarną Hańczą** – np. krwawnica, szalej, czyściec błotny, macierzanka, rozchodnik, ostrożeń, dziewanna, kruszczyk błotny, rosiczki, storczyki z rodzaju kukułka, turzyca bagienna, wełnianka delikatna, skalnica torfowiskowa;

– **ryby żyjące w Czarnej Hańczy** – np. pstrąg potokowy, strzebla potokowa, szczupaki i okonie;

– **ptaki mieszkające nad Czarną Hańczą** – np. łabędź, zimorodek, pluszcz, czapla biała, kaczka krzyżówka, dzięciołek, orlik krzykliwy, gadożer, kania czarna i ruda, trzmiełojad, bocian czarny, dzięcioł, głuszec i cietrzew;

– **inne zwierzęta żyjące nad Czarną Hańczą** – np. bóbr, norka amerykańska.

Obrazy można pobrać ze strony:

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?search=&title=Special:MediaSearch&go=Przejd%C5%BA&uselang=pl&type=image>

Gotowe do wydruku [załącznik nr 2](#).

5. Baśniowy świat Czarnej Hańczy.

Nauczyciel pyta dzieci, jakie baśniowe postacie zapamiętały z czytanej opowieści (zjawy, wodne stwory, nimfy, strzygi, czarodzieja, podwodnego smoka).

Woda w Czarnej Hańczy jest ciemna (a może czarna?) i głęboka, a jej dno jest pełne tajemnic. W takim miejscu nietrudno o opowieści o stworzeniach, które ukrywają się w jej głębinach:

Nimfy – tajemnicze wodne dusze, opiekunki rzeki, które żyły w głębinach i przybrzeżnych zaroślach, strzegły rzeki przed wszelkimi zagrożeniami. Były tak piękne, że młode kobiety na ich widok traciły zmysły, szalały z wściekłości. Nimfy były opiekunkami wszystkiego, co żyło w wodzie. Tylko one znały tajemnice głębin, a ich śpiew mógł uspokoić burze lub przywołać deszcz, gdy ziemia pragnęła wody.

Strzygi – duchy, które potrafiły zmieniać swój wygląd, przybierając postać pięknych kobiet, a potem, w ułamku sekundy, zmieniając się w potworne istoty (połączenie kobiety z ptakiem o ostrych szponach i długich zębach). Strzygi były związane z pradawnymi wierzeniami, wierzono, że te istoty to kobiety, które nie zaznały spokoju po śmierci. Były niczym wędrujące dusze, które żywiły się strachem i życiem tych, którzy zapuszczali się zbyt głęboko w Czarną Hańczę.

Czarodziej – pradawny mag, który opanował sztukę panowania nad żywiołem wody. Świat pod wodą owiał tajemnicą, a rzece nadał ciemną barwę. Wierzono, że zna sekrety głębin rzeki, a jego magiczne umiejętności były tak potężne, że mógł przywrócić życie rzeki, która wyschła, ale także zalać całą dolinę, jeśli zechciał.

Podwodny smok – ogromne, złowrogie stworzenie, które czai się w wodach Czarnej Hańczy, strzegąc skarbu i spokoju rzeki. Broni tajemniczy podwodnego miasta i bezlitośnie karze każdego, kto chce ten skarb odebrać. Smok ten, jak w wielu innych legendach o wodnych potworach, mieszka w głębinach rzeki, gdzie woda jest zimna i mętna.

Można zapytać dzieci, czy znają jakieś inne mroczne postacie? (np. Kikimora, mara, Baba Jaga, rusałka).

6. Zabawa dydaktyczna „Oczyszczamy Czarną Hańczę”.

Prowadzący rozkłada na podłodze folię malarską na kształt rzeki. Na środku folii umieszcza zdjęcia, kamienie, śmieci. Dzieci wyobrażają sobie, że jest to fragment prawdziwej Czarnej Hańczy i mówią, co ich zdaniem powinno zostać w wodzie, a co powinno być wyłowione. Ochotnicy wyławiają po kolei to, co nie pasuje. Na koniec nazywają ryby i ptaki, które żyją nad Czarną Hańczę (mogą samodzielnie lub z pomocą nauczyciela odczytywać nazwy umieszczone pod fotografiami).

Podsumowując nauczyciel wskazuje, jak ważną rolę pełni Czarna Hańcza w życiu naszego regionu – jest siedliskiem wielu gatunków zwierząt i roślin oraz popularnym szlakiem wodnym. Rzeka jest często wykorzystywana do spływów kajakowych, co stanowi ważny element lokalnej turystyki. Uzmysławia dzieciom, że zaśmiecanie, nadmierna eksploatacja wody w gospodarstwach domowych i zanieczyszczanie rzek grozi katastrofą ekologiczną dla całego kraju, dlatego dbanie o czystość ekosystemów rzecznych jest naszym obowiązkiem.

7. Zabawa „Nie zanieczyszczam rzek, bo...”.

Wszyscy siedzą w kole. Nauczyciel trzyma słoik wypełniony czystą wodą i zaczyna zabawę, mówiąc: *Nie zanieczyszczam rzek, bo... żyją w niej ryby*, po czym przekazuje słoik dziecku, które podniosło rękę do odpowiedzi i ono zaczyna zdanie od słów: *Nie zanieczyszczam rzek, bo...* Zabawa trwa, dopóki są ochotnicy.

8. Malowanie na kamieniach „Co kryje Czarna Hańcza?”.

Nauczyciel zaprasza dzieci do aktywności plastycznej. Zachęca do przedstawienia unikalnego podwodnego świata Czarnej Hańczy na kamieniach. Oto kilka pomysłów, które mogą posłużyć jako inspiracja do tworzenia takich prac: rybki i inne stworzenia, roślinność wodna, mityczne postacie.

9. Podsumowanie.

Podsumowując zajęcia, nauczyciel mówi, że Czarna Hańcza wcale nie jest rzeką spokojną. Według opowieści jest pełna skarbów, magii i niezwykłych postaci: nimf i strzyg. To miejsce z podwodnym miastem, którego tajemnic ukrytych pod czarną powierzchnią strzeże pewien czarodziej, zaś skarbów – tryskający wrzącą parą podwodny smok. W rezultacie okazuje się, że smok wcale nie strzeże złota, lecz spokoju rzeki: „Kto rozumie, co jest ważne i o co dbać trzeba, ten się nawet w Czarnej Hańczy może smoka nie bać...”. Skarbem rzeki są ryby, ptaki i zwierzęta oraz roślinność rzeczna.

10. Ewaluacja zajęć.

Ucniowie odpowiadają na pytania zadane przez nauczyciela:

- Co zapamiętaliście z dzisiejszych zajęć?
- Czy opowieść była straszna, ciekawa, a może zabawna?

11. Podziękowanie za udział w zajęciach.